

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAMĂ ȘCOLARĂ PENTRU CICLUL SUPERIOR AL LICEULUI

LIMBA ȘI LITERATURA UCRAINEANĂ

CLASA a XII-A

Aprobat prin Ordinul ministrului

Nr. 5959 / 22.12.2006

NOTĂ DE PREZENTARE

Studiul limbii și literaturii materne are o contribuție esențială la formarea unei personalități autonome a elevilor, capabile de discernământ și de spirit critic, apte să-și argumenteze propriile opțiuni, dotate cu sensibilitate estetică, având conștiința propriei identități culturale și manifestând interes pentru varietatea formelor de expresie artistică. Studiind limba maternă, elevii își formează competențe de comunicare, indispensabile în lumea contemporană pentru orice tip de activitate profesională.

Disciplina *Limba și literatura ucraineană* are un rol important în formarea personalității elevilor și a unor deprinderi și abilități necesare „*pentru a face față cerințelor societății și economiei bazate pe cunoaștere și pentru a le facilita accesul postșcolar la învățarea pe toată durata vieții*” (Memorandumul asupra învățării, 2002).

Finalitățile disciplinei se reflectă în competențele generale și în setul de valori și atitudini enunțate în prezenta programă, din care derivă întreaga structură curriculară (**competențe specifice, conținuturi ale învățării, sugestii metodologice**).

Continuitatea față de programele anterioare de *limba și literatura ucraineană* (pentru învățământ primar, gimnazial și ciclul inferior al liceului) este asigurată prin paradigma comunicativ-funcțională a disciplinei. Aceasta presupune studiul integrat al limbii, al comunicării și al literaturii, în vederea consolidării competențelor de comunicare orală și scrisă și a deprinderilor de lectură (capacitatea de a înțelege și interpreta textele, de a fi un cititor competent și autonom, capacitatea de a înțelege dintr-o perspectivă personală viziunea despre lume, despre condiția umană sau despre artă exprimate în textele studiate).

De asemenea, în ciclul superior al liceului, în activitatea didactică se va pune un accent deosebit pe stăpânirea normelor literare ale limbii ucrainene (stipulate în „Dicționarul ortografic al limbii ucrainene” și în „Îndreptarul practic pentru limba ucraineană”, autor I.P. Iușciuk) și pe competențele de documentare pe care trebuie să le demonstreze elevii la terminarea liceului. În acest context, se va insista cu precădere pe realizarea unor studii de caz (opere, curente, scriitori, personaje), în realizarea cărora elevii vor fi puși în situația de a lucra pe direct pe texte, de a analiza, de a interpreta și de a contextualiza opere sau curente literare studiate.

Trăsăturile programei de *Limba și literatura ucraineană* sunt:

- urmărirea unui set unitar și coerent de finalități ale studiului disciplinei pe parcursul întregii școlarități;
- adoptarea unui model didactic coerent, în cadrul căruia să apară evidentă deplasarea accentului de pe simpla achiziționare de cunoștințe pe formarea de competențe și atitudini, cu valențe ulterioare de actualizare și extindere;
- asigurarea caracterului flexibil și actual al studierii limbii materne prin conectarea sa la realitățile vieții cotidiene;
- echilibrarea ponderii acordate în studiu variantei scrise și celei orale;
- îmbinarea echilibrată a proceselor de receptare și a celor de producere a mesajului;
- asigurarea caracterului flexibil și actual al studierii limbii materne prin conectarea sa la realitățile vieții cotidiene;
- abordarea integrată a domeniilor disciplinei: textul literar studiat sau temele propuse din domeniul literaturii devin nuclee care generează discutarea unor probleme de limbă (fonetică, vocabular, morfologie, sintaxă) sau exersarea / practicarea comunicării (orale și scrise).

Domeniile în care vor fi contextualizate activitățile de învățare pentru studierea limbii și literaturii ucrainene în clasa a XII-a sunt: I. Literatură; II. Limbă și comunicare.

În baza prevederilor ordinului ministrului educației și cercetării nr. 5718/ 22.12.2006, privind aprobarea planurilor-cadru de învățământ pentru ciclul superior al liceului, disciplina *limba și literatura maternă* poate beneficia, la clasa a XII-a, de următoarele alocări orare:

- în trunchiul comun, 3 ore pe săptămână – la toate filierele, profilurile și specializările/ calificările profesionale;
- în curriculumul diferențiat, 1 oră pe săptămână – la filiera teoretică, profil umanist, specializarea filologie,
- în curriculum diferențiat, 1 oră pe săptămână – pentru unele specializări din cadrul filierei vocaționale, profil teologic.

În aceste condiții, programa școlară de *limba și literatura slovacă* pentru clasa a XII-a prezintă distinct:

- oferta educațională a disciplinei pentru trunchiul comun (TC), precizând competențele specifice și conținuturile asociate acestora – care sunt obligatorii pentru toate filierele, profilurile și specializările/ calificările profesionale;
- oferta educațională a disciplinei pentru curriculumul diferențiat de tip A (CD de tip A*), specificând – pentru unele dintre competențele specifice de trunchi comun – conținuturi ale învățării, marcate prin asterisc (*), care sunt obligatorii numai pentru specializarea filologie din cadrul filierei teoretice, profil umanist;
- oferta educațională a disciplinei pentru curriculumul diferențiat de tip B (CD de tip B*), specificând – pentru unele dintre competențele specifice de trunchi comun – conținuturi ale învățării, marcate prin două asteriscuri (**), pentru celelalte situații.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii ucrainene în diferite situații de comunicare
2. Comprehensiunea și interpretarea textelor
3. Situarea în context a textelor studiate, prin raportare la epocă sau la curente culturale/ literare
4. Argumentarea orală sau în scris a unor opinii în diverse situații de comunicare
5. Identificarea elementelor specifice culturii ucrainene în contextul multi- și intercultural

VALORI ȘI ATITUDINI

- Cultivarea interesului pentru lectură și a plăcerii de a citi, a gustului estetic în domeniul literaturii
- Formarea unor reprezentări culturale privind evoluția și valorile literaturii ucrainene
- Cultivarea unei atitudini pozitive față de comunicare și a încrederii în propriile abilități de comunicare
- Abordarea flexibilă și tolerantă a opiniilor și argumentelor celorlalți
- Cultivarea unei atitudini pozitive față de limba maternă și recunoașterea rolului acesteia pentru dezvoltarea personală și îmbogățirea orizontului cultural
- Dezvoltarea interesului față de comunicarea interculturală

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii ucrainene în diferite situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi: trunchi comun (TC) și curriculum diferențiat (CD)		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
1.1. Aplicarea achizițiilor lingvistice în producerea și receptarea mesajelor orale și scrise, cu explicarea rolului acestora în reliefarea mesajului	Achiziții din clasele anterioare în domeniul limbii și al vocabularului		** Referate, discursuri în domeniul specialității
1.2. Utilizarea achizițiilor lingvistice în toate domeniile specifice limbii ucrainene (literar, normativ, științific)	Norma literară, variante libere, registre stilistice, variante ortoepice, variante ortografice, variante morfologice		**Fonetică, vocabular, morfologie, sintaxă (recapitulare și sistematizare)
1.3. Folosirea adecvată a strategiilor de comunicare orală în monolog și dialog, în vederea realizării unei comunicări eficiente și personalizate	Exprimarea propriei opinii, conversație, dezbateri, monolog informativ și argumentativ	*Prezentarea operei autorului preferat	**Discurs specific domeniului de specializare
1.4. Utilizarea adecvată a tehnicilor de redactare, în vederea realizării unei comunicări eficiente și personalizate	Etapele redactării unor lucrări precum: analiză, comentariu, sinteză, paralelă, eseu (structurat și nestructurat)	*Recenzie, cronica unui eveniment cultural	**Redactarea unor documente folosite curent în domeniul de specializare

2. Comprehensiunea și interpretarea textelor

Competențe specifice	Conținuturi: trunchi comun (TC) și curriculum diferențiat (CD)		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
2.1. Adecvarea strategiilor de lectură la specificul textelor studiate, în vederea înțelegerii și interpretării personalizate	Lectură-analiză; chei de lectură (titlu, incipit, simbol central, personaje). Text de bază (poezie, proză), text din literatura populară, texte nonliterare (istorice, filozofice, științifice) ilustrative pentru studiul de caz	*, ** <i>Pagini din istoria căzăcească</i> (studiu de caz)	
2.2. Compararea, pe baza unor criterii clar formulate, a unor viziuni despre lume sau despre artă reflectate în texte literare, nonliterare sau în alte arte contemporane	Viziune despre lume, teme și motive, concepții despre artă. Literatură și arte plastice – limbajul literaturii, limbajul picturii	* <i>Generația de sacrificiu</i> – în literatură și în artele plastice (studiu de caz)	
2.3. Compararea propriei interpretări a textelor studiate cu altele, realizate de colegi sau de critici și istorici literari	Lectură critică (elevii evaluează ceea ce au citit), lectură creativă (elevii extrapolează, caută interpretări personale raportându-se la propriile experiențe de viață)		

3. Situaarea în context a textelor studiate prin raportare la epocă sau la curente culturale/ literare

Competențe specifice	Conținuturi: trunchi comun (TC) și curriculum diferențiat (CD)		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
3.1. Analiza relațiilor dintre o operă literară studiată și contextul cultural în care a apărut aceasta	Curente culturale/ literare contemporane – context istoric, social, politic; trăsături ale curentelor culturale/ literare contemporane; referate, dezbateri	*Dezbatere: <i>Trăsături comune și diferențe în curentele literare contemporane</i>	
3.2. Integrarea cunoștințelor privind limba și literatura ucraineană într-o viziune coerentă asupra fenomenului cultural ucrainean de la începutul sec. XX până în prezent	Symbolism, Impresionism, Neoclasicism, Futurism	*Prezentarea unor cărți din literatura ucraineană contemporană	
3.3. Analiza unor conexiuni între literatura ucraineană contemporană și cea universală	Curente culturale/ literare ucrainene contemporane în context european	*Texte din literatura universală	
3.4. Selectarea unor tehnici adecvate de documentare și cercetare a unei teme	Fișe de lucru, materiale documentare despre epoca contemporană, despre un curent literar, surse de documentare (inclusiv Internet)		**Surse de documentare în domeniul specializării

4. Argumentarea orală sau în scris a unor opinii în diverse situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi: trunchi comun (TC) și curriculum diferențiat (CD)		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
4.1. Adecvarea tehnicilor și a strategiilor argumentative în situații de comunicare diverse (orale și scrise)	Dezbatere, eseu argumentativ	*,**Raționamente specifice pentru domeniile de specializare	
4.2. Compararea și evaluarea unor argumente diferite în vederea formulării propriilor judecăți de valoare	Interpretări și judecăți de valoare exprimate în critica și istoria literară		

5. Identificarea elementelor specifice de cultură și civilizație ucraineană în context multi- și intercultural

Competențe specifice	Conținuturi: trunchi comun (TC) și curriculum diferențiat (CD)		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
5.1. Analiza și compararea elementelor de cultură ucraineană specifice curentelor literare contemporane cu elemente de cultură română specifice acelorași curente	Elemente specifice de cultură și civilizație în epoca contemporană		
5.2. Integrarea elementelor comune ambelor culturi în specificul curentelor literare contemporane din alte literaturi	Texte din literatura ucraineană, română și universală		

RECOMANDĂRI PRIVIND CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII

I. Conținuturi din domeniul literaturii

- Poezia contemporană: se vor studia **4 – 6* texte de bază** (care pot fi selectate din opera unor autori ca: П. Тичина, І. Драч, В. Стус, І. Ковач).
**Studiu de caz: Generația de sacrificiu* (în literatură și în artele plastice). Se va face o prezentare generală a poeziei contemporane, punându-se accent pe teme și motive similare în creația mai multor poeți, pe particularități ale diferitelor curente literare contemporane și principalii reprezentanți ai acestora.
- Curente literare contemporane: simbolism, impresionism, neoclasicism (prezentare sintetică).
**Dezbateri: Trăsături comune și diferențe în curente literare contemporane*
- Proza contemporană: se vor studia **3 – 4* texte de bază** (de exemplu: П. Загребельний – “Я, Богдан”; О. Гончар – “Собор”; Л. Костенко – “Маруся Чурай”; В. Клим - 1 text la alegere).
**, **Studiu de caz: Pagini din istoria căzăcească* (pe baza romanelor istorice studiate).
- Dramaturgia contemporană: se vor studia **2 texte de bază** (care pot fi selectate din opera unor autori ca: В. Винниченко , С. Плужник – 1 dramă și 1 comedie, la alegere).

Din literatura universală se vor alege texte ce pot fi corelate cu opere din literatura ucraineană, propuse pentru studiul aprofundat; de exemplu: W. Shakespeare – „Sonete” (traducere în limba ucraineană), din literatura religioasă: „Cartea lui Iov” etc.

II. Conținuturi din domeniul limbă și comunicare

Studierea limbii ucrainene vizează două direcții: normativă și funcțională, pentru a-i determina pe elevi să-și formeze deprinderi de a utiliza corect, adecvat și eficient limba maternă, de a produce și de a recepta texte orale și scrise.

Conținuturi din domeniul comunicare

- tehnici de documentare folosite pentru realizarea referatelor, a proiectelor pe baza cărora se vor realiza studiile de caz
- eseul structurat și eseul nestructurat – etapele redactării, autoevaluarea
- limbaje de specialitate
- prezentarea orală a rezultatelor unei cercetări, documentări pe o temă dată
- strategii specifice folosite în monolog și dialog
- construirea unei argumentații într-o dezbateri
- adecvarea discursului oral la situații de comunicare diverse

Conținuturi din domeniul limbă

- norma literară - evoluția limbii literare
- variante libere
- registre stilistice
- neologisme împrumutate sau formate în interiorul limbii
- variante ortoepice
- variante morfologice

Nr. minim de texte pentru studiul aprofundat: 9 - 12* texte de bază Studii de caz: 1 (pentru CD tip A*) și 1 (comun pentru CD tip A* și CD tip B**) Dezbateri: 1 (pentru CD tip A*).

SUGESTII METODOLOGICE

Orientarea studiului către elev. Profesorii își vor adapta demersurile didactice la caracteristicile și nevoile elevilor, centrându-se pe activitatea lor, fiind doar inițiatori, organizatori și facilitatori ai activităților de învățare. Finalitățile disciplinei se realizează eficient prin centrarea pe procesul învățării, pe activitatea elevului. De aici decurge necesitatea de a pune accent pe activitățile didactice de tip formativ și performativ, care presupun implicare și interacțiune în rezolvarea unor sarcini de învățare concrete. În activitatea la clasă, profesorii vor respecta programa școlară și vor folosi manualele ca instrumente de lucru flexibile și adaptabile nevoilor concrete ale grupului de elevi cu care lucrează.

Caracterul funcțional, practic, aplicativ al predării-învățării. Având în vedere că programa are la bază competențe generale și specifice, conținuturile trebuie înțelese ca mijloace de realizare a finalităților disciplinei. Conform normelor limbii ucrainene, profesorii vor iniția elevii în metodologia documentării, analizei și interpretării, precum și a contextualizării. În aceste clase (ciclul superior al liceului) la modulul Limbă și comunicare se va urmări însușirea normelor limbii ucrainene literare, utilizarea lor în comunicarea orală/ scrisă. Stilistica va fi o preocupare constantă în clasa a XII-a, urmărindu-se expresivitatea pe nivelurile limbii: fonetic, lexical, gramatical (morfologic și sintactic), de ortografie și punctuație. Se vor aprofunda, de asemenea, figurile de stil, elementele de prozodie. În ceea ce privește producerea de mesaje scrise și orale se vizează competențe procedurale care să poată fi exersate pornind de la textele literare studiate sau în realizarea studiilor de caz și a dezbaterilor propuse de programă. Problemele de limbă vor fi abordate în directă legătură cu textele studiate, astfel încât elevii să înțeleagă rolul acestora în comunicare.

Diversificarea metodelor și instrumentelor de evaluare. Pentru a realiza o evaluare cât mai completă a învățării se vor utiliza toate tipurile de evaluare: inițială, continuă, sumativă, de proces, de produs și de progres. Pentru a obține date relevante privind învățarea se va face apel la metode și instrumente complementare de evaluare: observarea sistematică a comportamentului elevilor, investigația, proiectul, portofoliul, autoevaluarea. Pentru realizarea studiilor de caz se vor folosi investigația și proiectul ca metode complementare de evaluare.

Studiu de caz – presupune o etapă pregătitoare, în care elevii primesc bibliografie, sugestii pentru dezvoltarea temei sau sarcini de lucru concrete pentru explorarea temei; după o documentare prealabilă, elevii vor realiza o prezentare generală a temei, cu inserarea unor fragmente din texte ilustrative. Studiul de caz se poate realiza prin investigație sau prin proiecte elaborate de grupe de 4-6 elevi. Studiile de caz vor fi repartizate grupelor încă de la începutul anului școlar. Fiecare prezentare va fi urmată de discuții cu toată clasa, în care colegii pot cere lămuriri, pot comenta aspectele care li s-au părut interesante și pot evalua activitatea grupelor.

Dezbatere – presupune indicarea, de către profesor, a coordonatelor discuției și a unei bibliografii minimale. Dezbaterile se realizează în clasă, cu participarea a câte două echipe (echipa afirmatoare și echipa negatoare). Este bine ca dezbaterile să fie urmate de un exercițiu de reflecție al fiecărui elev, concretizat în realizarea unui eseu pe tema dezbaterii realizate în clasă.

Abordarea textelor de bază – presupune combinarea perspectivelor hermeneutice și a celor contextuale. Se recomandă ca activitățile de învățare să se bazeze pe lucrul cu textul și să fie orientate înspre consolidarea deprinderilor de lectură, cu accent pe ceea ce înțeleg elevii din textul citit și pe felul în care interpretează și argumentează aceștia semnificațiile unui text în funcție de cele două perspective.